

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ ЕТНОГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Концептуально-понятійний апарат сучасної етногеографії формується під впливом багатьох наук і наукових напрямів. Основна роль відводиться наступним чинникам: теоретичним проблемам етнонаціональної сфери життєдіяльності, історико-географічним особливостям розвитку, етногеодемографічним аспектам життєдіяльності, розселенню населення, природокористуванню, етнічній самоідентифікації та етнопсихологічним особливостям буття спільнот. При цьому всі ці чинники розглядаються через призму системних взаємозв'язків та взаємообумовленостей. Більшість вказаних чинників мають вагомий практичний аспект на сучасному етапі розвитку України – необхідності розроблення та проведення ефективної регіональної (етнорегіональної) політики.

Під регіональною етнополітикою, на нашу думку, необхідно розуміти комплекс дії державної влади та місцевого самоврядування в сфері етнічних відношень, спрямований на забезпечення стійкого розвитку всіх етнічних спільнот, які мешкають на території України, та залучення їх в процес формування єдиної української політичної нації [1].

Принципальні особливості етнонаціональної політики полягають у впливі на життєдіяльність населення опосередковано через поведінку етнічних спільнот, яка в свою чергу виявляється через демографічну поведінку, місце мешкання (особливості розселення), вибір професії, особливості традиційного природокористування, етнокультурні особливості та багато інших чинників та створення умов для їх реалізації. Ключовою проблемою є знаходження балансу між індивідуальними (персональними) та груповими (суспільними) потребами членів конкретної етнонаціональної спільноти.

Етнонаціональна політика реалізується через комплекс заходів різного характеру:

- економічні – допомога в залежності від кількості дітей, доступні кредити, стимулювання розвитку матеріальної та духовної культури етнічних груп, наприклад, як компоненту туристичного господарства регіону, дотації на традиційні для спільнот види господарської діяльності, часткове фінансове забезпечення діяльності національно-культурних спільнот тощо;

- нормативно-правові – законодавчі акти, які регламентують життєдіяльність етнонаціональних груп;

- виховні та пропагандистські заходи – норми та стандарти демографічної поведінки, пропагування традиційної матеріальної та духовної культури з погляду унікальності спільноти, формування толерантного відношення до представників різних етнонаціональних груп тощо [1, с. 7].

Ефективна регіональна етнополітика в Україні можлива тільки при комбінуванні стимулюючих та обмежуючих заходів. Їх результатом має стати збереження, відтворення та подальший розвиток матеріальної та духовної культури етнічних спільнот, які мають допомагати в становленні незалежної держави, і формування системи заходів, що мають на меті мінімізувати можливість виходу спільноти за рамки правового поля держави. Тобто, мова йде про необхідність створення таких умов, щоб етнічній спільноті було вигідна така форма поведінки, яка б найбільшою мірою відповідала суспільним потребам, задекларованій меті відповідної політики або обмежити поведінку, яка суперечить цієї меті. Ключовим чинником етнополітики мають стати «соціальні гарантії» життєдіяльності спільнот. Вони мають забезпечити стабільність та передбаченість реалізації потреб етнічної спільноти. В контексті регіональної етнополітики соціальні гарантії необхідно розглядати як синергетичний ефект від поєднання специфіки управління конкретною територією та впливу на етнонаціональну сферу.

Для проведення ефективної регіональної етнополітики необхідний постійний моніторинг процесів в ЕГС різних рівнів. Особливості зворотного

зв'язку в системах може бути проаналізовано за допомогою офіційних статистичних матеріалів, паспортів населених пунктів, етносоціологічних анкет тощо.

З наведеного огляду видно, що концептуально-понятійний апарат сучасних етногеографічних досліджень формується насамперед під впливом багатьох наукових напрямів.

Далі проаналізуємо ключові особливості підходів до децентралізації влади та роль в ній етнонаціонального чиннику. Згідно європейських норм змістом децентралізації має бути оптимізація адміністративно-територіального устрою держави задля забезпечення їх стійкого розвитку. На думку авторів реформ такий результат може бути досягнутий, зокрема, за рахунок наближення послуги до кожної людини. Як і в Болгарії, в нашій державі основним рівнем АТУ на якому проводиться місцеве самоврядування має стати територіальна громада.

Аналіз методів та заходів реалізації запропонованого варіанту реформи [2] дозволяє сфокусуватися на деяких ключових суспільно-географічних аспектах:

- адміністративно-територіальна реформа та особливості її проведення не регламентовані ні Конституцією України та відповідним профільним Законом України;
- передача адміністративних повноважень не супроводжується передачею законодавчо закріплених фінансових повноважень на рівень територіальних громад, що робить неможливим виконання покладених на функції;
- ідея добровільного об'єднання територіальних громад не може бути ефективною якщо вона і надалі буде проводитися фактично в вакуумі, при відсутності стратегії реформування України на районному, обласному та регіональному рівні (при умові того що вони будуть збережені в новому АТУ);
- відсутність нормативів формування зумовлює створення територіальних громад, які в разі різняться між собою за територією,

людністю, демографічним потенціалом, соціально-економічною ефективністю, збереженням традиційних елементів матеріальної та духовної культури населення та іншими характеристиками, що апріорі робити абсолютно різними передумови (стартові умови) розвитку новоутворених АТО;

- в процесі реалізації «добровільного» об'єднання громад не враховано етнонаціональний чинник, що особливо актуально для регіонів з компактним розселенням етнічних спільнот, і ставить під загрозу збереження та розвиток їх матеріальної та духовної культури;

- запропоновані підходи не наближають, а віддаляють людину від послуг та при якості українських доріг робити практично неможливим отримання специфічних послуг в різних сферах життєдіяльності населення;

- за рамками децентралізації влади знаходяться процеси оптимізації діяльності в державних та акціонерних монополіях, які визначають комфортність життєдіяльності населення на рівні територіальних громад тощо.

Комплексне вирішення вказаних питань має складати основу регіональної етнополітики на сучасному етапі розвитку України. Першочерговим завданням має стати легалізація (або відміна) процесу формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ).

З наведеного огляду видно, що концептуально-понятійний апарат сучасних етногеографічних досліджень формується насамперед під впливом багатьох наукових напрямів.

Література

1. Найденов К.М. Демографічна політика на Р Бґґарія – фактор за устійчиво розвитие. Автореферат на дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор”. – София, 2012. – 58 с.
2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» // Відомості Верховної Ради, 2015, № 13. – ст.91.